

Književna poročila.

Francè Zbašnik: *Pesmi*. Uredil in uvod napisal Pavel Karlin. Ljubljana 1922. Založila «Tiskovna zadruga». XVII + 92 strani.

Pesmi so iz treh napisanih zvezkov izbrane in urejene šele po pesnikovi smrti. Kar se je z naravnost nerazumljivo lahkoto posrečilo drugim začetnikom — ki so veliko manj pomembni in manj originalni, pa znajo skriti svojo duševno plitvost pod gromoglasne, bombastične fraze raznih marinetistov — namreč, da so njihovi pesniški proizvodi že brž po rojstvu zagledali svet v naših revijah: Domu in svetu, Slovanu in Zvonu, tega naš rahločutni pesnik ni dočakal vse življenje.

Res je, da se tudi mnogim Zbašnikovim pesmim pozna, da so bile zložene pod vplivom tega ali onega pesnika naše prve moderne (str. 8., 17., 20., 22., 29., 46. itd.). Vendar diha iz vse zbirke oni pomladanski čar, ona prisrčna preprostost, ona naivnoljubka vznešenost in otroškoigriva šaljivost, ki je lastna le mladim, resnično pesniško navdahnjenim naturam.

In zraven so ti verzi vsaj odkritosrčni. Kot «motto» je zapisal Zbašnik te-le besede:

Prišel trenutek — snel sem krinko raz obraz,
pokazal svetu v vsej goloti lastni «jaz» —
sedaj naj zgrabi kamen, stopi naj naprej
in ga zažene vame, kdor je farizej! (str. 4.)

Slog je povečini lehak, tekoč, muzikalen in marsikatera pesem kar kriči po uglasbitvi. Vzemimo na primer to-le:

Tam med drevjem, med zelenim
sami beli dvori,
med pšenico — zlatolico
črni so razori...
Jaz pa moja mlada pesem
prek poljane greva,
in škrjanček tam v oblakih
mi nekje odpeva... (str. 14.)

ali «Fantovsko» na str. 38., ali «Poletje» na str. 43., ali pa ta-le «Kitajski motiv»:

Moja misel — kakor cvet oranžne veje,
moj pogled prek neba zlate zvezde šteje:
v tihi dalji hrepeneči zvoki lutnje
v mojem srcu trepetanje sladke slutnje...
Bel labud vzprhutnil plaho je iz mraka —
tam na bregu jezera nekdo me čaka,
tam na bregu jezera nekdo se smeje:
«Tvoja misel — kakor cvet oranžne veje!» (str. 86.)

Kakšno razpoloženje, kakšna ubranost!

Kjer zaide pesnik v modrovanje, se mu na prvi hip spozna njegova neizkušena, njegova neprepričanost v govorenem, misel ni dosledno izpeljana in — pesem te ne ogreje (str. 42., 43., 55. ...).

Najboljše so pač one, v katerih je najbolj preprost, najbolj domač, a takih je v zbirki precej. (Glej str. 10., 14., 15., 17., 25., 30., 39. itd.) Pristen humor kažejo: Dolenjska (str. 10.), Kmečka romanca (25.), Žarki (31.), Zjutraj (32.).

Svoje matere se spominja v treh toplih, prečustvovanih pesmih: Materi (27.), Vseh mrtvih dan (76.) in v krasnem Večernem razpoloženju (71.), ki se ti zdi kakor slovo iz tujine pred smrtjo.

Moja majka, moja majka, da bi se k meni skoz mrak približala,
da bi me tvoja bela desnica ljubeče na čelo pokrižala,
kakor nekoč:
«Moj sinko, lahko noč!»

Moja majka, moja majka, jaz iščem tvoj blede obraz;
v mojem srcu je strah, v moji duši je mraz:
moje oko od bolesti je v noč zaplakalo,
moje hrepenenje, o majka, ne bo te dočakalo! —

Tako zgodaj in tako tragično umrlemu pesniku — komaj dvajset let starega je 15. julija 1918. l. na italijanskem bojišču ubila granata — je napisal njegov prijatelj Pavel Karlin krasen uvod. Knjigi je dodana tudi pesnikova slika. Ko gledaš njegov lepi, sanjavi obraz, ti postane še bolj žal nadarjenega mladeniča, ki je postal žrtev nenasitne vojne.

Tiskovna zadruga je storila prav, da je izdala Zbašnikove pesmi in s tem ohranila potomstvu marsikatero čedno pesmico tega v življenju nepriznanega resničnega pesnika.

R. P. Petruška.

Jean de La Fontaine. (1621—1695.) Lani je Francoska Komedija proslavila tristoletnico našega naslovnika s tem, da je poslala večjo družbo igrat v njegov rojstni kraj Château-Thierry, kjer je La Fontaine prebil brezdelno mladost, potem ko se je nekaj časa pripravljaj v Reimsu za duhovnika. V 22. letu je, poslušaje neko Malherbovo odo, začutil veselje do pesništva. Da bi ga priklenil na dom, mu je oče odstopil svojo službo gozdnega sodnika in ga oženil s 15letno Marijo Héricartovo. Neskrbni umetnik pa, ki je dejal o sebi: «Begotna sem stvar in letam od cveta na cvet», pozabi na svojce ter odide v Pariz poskušat literarno srečo. Živeč po tedanji šegi na stroške bogatih pokroviteljev, zlasti višjega finančnega nadzornika Fouqueta, poslednjih 20 let pa pri gospe de la Sablière, se udaja fejaškemu sanjarstvu, zaljubljen v «igro, ljubezen, knjigo, glasbo, mesto, poljano». Znan je njegov epitaf o razpolovljenem času: prvo polovico je prespal, drugo prelenaril.

V La Fontainovem značaju prevladuje nagnenje do nagonkega, naravnega kvijetizma, ki je amoralen kot priroda. Brez zlobe je ta skitalec, a tudi brez izrecnega altruističnega čuvstvovanja. Bil je tako detinsko preprost, tako favnovsko nezavesten, da mu ni mogoče zameriti zancmarjanja državljskih dolžnosti: Venomer in veliko je govoril o sebi, to pa z neposnemljivo dobrodušnostjo. Njegov prijatelj Maucroix je mogel reči o njem: «To je najbolj iskrena ter odkrita duša, kar jih poznam: nikoli se ni pretvarjal, ne vem, ali se je kdaj zlagal v svojem življenju.»

Ko je proti koncu hotel izkazati čast Najvišjemu, je svetoval svojemu spovedniku, naj dá ponatisniti njegove Povesi (razuzdane, opolzle!) ter izkuš piček porabi za pobožne ustanove. — Vendômskemu vojvodi je poslal prošnjo za posojilo s pripombo, da bi si z denarjem rad pridobil naklonjenost lahko živih gospodičen. — Nekoč naleti v salonu na prikupnega mladeniča. «Kdo pa je ta ljubeznivi gospodič?» Povedo mu, da je njegov sin, katerega je bil docela zgrešil. — Druga zgodbica pripoveduje, da je dremal v gledališču, baš ko so prvič uprizorili eno njegovih iger: ni ga zanimala. — Če diši ta anekdota po legendi, se pa naslednja zdi verjetna: Povabljen je bil k prijatelju na